

Elena Ferrante

De geniale vriendin

deel 1

DE NAPOLITAANSE ROMANS 1

Vertaald uit het Italiaans
door Marieke van Laake

GROTE LETTER BIBLIOTHEEK
DEVENTER

Kinderjaren

Het verhaal van don Achille

1

Die keer dat Lila en ik besloten om de donkere trappen te beklimmen die tree na tree, van verdieping naar verdieping, naar de deur van het appartement van don Achille leidden, begon onze vriendschap.

Ik herinner me het paarsige licht op de binnenplaats, de geuren van een zoele lenteavond. De moeders waren het avondeten aan het klaarmaken, het was tijd om weer naar binnen te gaan, maar wij bleven nog hangen en daagden elkaar uit onze moed te bewijzen, zonder ooit een woord tegen elkaar te zeggen. We deden al een tijdje niets anders, op school niet en daarbuiten niet. Lila stak haar hand en vervolgens haar hele arm in de donkere muil van een afvoerput, en meteen daarna deed ik dat dan ook, met kloppend hart en in de hoop dat de kakkerlakken niet over mijn huid omhoog zouden rennen en dat de ratten me niet zouden bijten. Lila klom tot aan het raam op de eerste verdieping van mevrouw Spagnuolo, ging aan de ijzeren stang hangen waar de wasdraad doorheen liep, schommelde en liet zich vervolgens op het trottoir vallen, en dan deed ik dat meteen daarna op mijn beurt, ook al was

ik bang dat ik verkeerd zou vallen en me pijn zou doen. Lila stak de roestige sluitspeld, die ze god weet wanneer op straat had gevonden maar als een cadeau van een fee in haar zak bewaarde, in haar huid; en ik keek naar de metalen punt die een wittige tunnel in haar handpalm boorde en als ze hem er vervolgens uit trok en mij gaf, deed ik hetzelfde.

Op een gegeven moment wierp ze me een van haar typische bliken toe, strak en met samengeknepen ogen, en liep ze naar het flatgebouwtje waar don Achille woonde. Ik verstijfde van angst. Don Achille was de boeman uit de sprookjes; het was me ten strengste verboden hem te benaderen, tegen hem te praten, naar hem te kijken, hem te bespieden; ik moest doen alsof hij en zijn familie niet bestonden. Er leefde ten aanzien van hem, en niet alleen bij mij thuis, een angst en een haat waarvan ik de oorsprong niet kende. Mijn vader praatte op zo'n manier over hem dat ik me hem had voorgesteld als een zware man vol paarsige bulten, woest, ondanks dat 'don', dat bij mij een idee van kalme autoriteit opriep. Hij was een wezen dat uit ik weet niet welk materiaal bestond, ijzer, glas, brandnetels, maar levend, levend met een gloeiendhete adem die uit zijn

neus en zijn mond kwam. Ik dacht dat hij iets scherp en brandends in mijn ogen zou schieten, als ik alleen al uit de verte naar hem keek. Als ik ook nog zo gek zou zijn om naar zijn voordeur te gaan, zou hij me vermoorden.

Ik wachtte even om te zien of Lila zich zou bedenken en terug zou komen. Ik wist wat ze wilde doen, ik had tevergeefs gehoopt dat ze het zou vergeten, maar nee. De lantaarns waren nog niet aan en ook de lampen van de trap niet. Uit de huizen kwamen opgewonden stemmen. Om haar te volgen moest ik het blauwige van de binnenplaats verlaten en het zwart van de voordeur in gaan. Toen ik het uiteindelijk deed, zag ik niets in het begin, ik rook alleen een geur van oude spullen en DDT. Daarna wende ik aan het donker en ontdekte ik Lila op de eerste tree van de onderste trap. Ze stond op en we begonnen naar boven te klauteren.

Bij het klimmen bleven we aan de muurkant, zij twee treden hoger dan ik, en ik twijfelde of ik de afstand zou verkleinen of groter zou laten worden. Het gevoel van mijn schouder die langs de afgebladderde muur schuurde, is me bijgebleven en ook de indruk dat de treden erg hoog waren, hoger dan die van de flat waar ik woonde. Ik trilde. Elk geluid van stappen, elke

stem was don Achille die met een lang mes achter ons aan kwam of ons tegemoet liep, zo'n mes waarmee ze kippenborsten opensnijden. Er hing een geur van gefrituurde knoflook. Maria, de vrouw van don Achille, zou me in de pan met kokende olie leggen, de kinderen zouden me opeten, hij zou mijn hoofd uitzuigen, zoals mijn vader dat met zeebarbeel deed.

We stopten regelmatig even, en telkens hoopte ik dat Lila besloot om terug te gaan. Ik was helemaal bezweet, of zij dat ook was, wist ik niet. Van tijd tot tijd keek ze naar boven, maar het was me niet duidelijk waarnaar, je zag alleen maar het grijs van het grote raam bij elk stuk trap. Ineens gingen de lampen aan, maar ze gaven alleen een zwak, stoffig licht waardoor er grote stukken schaduw bleven, vol gevaren. We wachtten om te zien of het don Achille was geweest die de lichtknop had omgedraaid, maar we hoorden niets, geen stappen en ook geen deur die open of dicht ging. Toen liep Lila verder, en ik liep achter haar aan.

Ze vond dat wat ze deed goed en noodzakelijk was, ik was inmiddels alle goede redenen vergeten en bevond me daar alleen maar omdat zij daar ook was. We klommen langzaam naar boven, naar datgene waar we het meest bang

voor waren, we gingen ons blootstellen aan de angst en die angst peilen.

Bij het vierde stuk trap deed Lila iets onverwachts. Ze stopte om op me te wachten, en toen ik bij haar was gaf ze me een hand. Door dat gebaar veranderde alles tussen ons, voor altijd.

2

Het was haar schuld geweest. Niet zo lang daarvoor – tien dagen, een maand, wie zal het zeggen, we hadden toen geen idee van tijd – had ze stiekem mijn pop gepakt en naar beneden gegooid, in een souterrain. Nu gingen we naar boven, naar de angst, toen hadden we ons verplicht gevoeld naar beneden te gaan, op een holletje zelfs, naar het onbekende. Naar boven, naar beneden, we hadden altijd het gevoel dat we iets verschrikkelijks tegemoet gingen dat op ons wachtte, ook al bestond het eerder dan wij. Als je nog niet zo lang op de wereld bent, is het moeilijk om te zien welke rampen ten grondslag liggen aan wat wij als ramp ervaren, en misschien heb je er ook geen behoefte aan. In afwachting van morgen bewegen grote mensen zich in een heden waarachter een gisteren ligt of een eergisteren of hoogstens een vorige

week: aan de rest willen ze niet denken. Kleine kinderen kennen de betekenis van gisteren of eergisteren niet, en evenmin die van morgen, alles is dit, nu: dit is de straat, dat is de voordeur, dit zijn de trappen, dit is mama, dit is papa, dit is de dag, dit de nacht. Ik was klein en als het erop aankwam wist mijn pop meer dan ik. Ik praatte tegen haar, zij praatte tegen mij. Ze had een hoofdje van celluloid met haren van celluloid en ogen van celluloid. Ze droeg een blauw jurkje dat mijn moeder op een van haar zeldzame gelukkige momenten voor haar had genaaid, en ze was prachtig. Lila's pop daarentegen had een lijf van gelige stof vol zaagsel, ik vond haar lelijk en vies. Die twee bespiedden elkaar, schatten elkaar in, maar waren klaar om in onze armen te vluchten als er een onweer losbarstte, als er donder klonk, als een groter en sterker iemand met scherpe tanden hen wilde pakken.

We speelden op de binnenplaats, maar alsof we niet samen speelden. Lila zat op de grond, aan een kant van het raampje van een souterrain, ik aan de andere kant. We hielden van die plek, vooral omdat we zowel de spulletjes van Tina, mijn pop, als die van Nu, Lila's pop, konden uitstallen op het beton tussen de tra-

lies voor de opening, tegen het gaas. We legden er steentjes neer en doppen van priklimonade, bloemetjes, spijkers, glasscherven. Ik ving op wat Lila tegen Nu zei en vertelde dat dan fluisterend aan Tina, maar ik veranderde het wel een beetje. Als zij een dop pakte en die als een hoed op het hoofd van haar pop legde, zei ik tegen de mijne, in dialect: 'Tina, zet je koninginnenkroontje op, want anders vat je kou.' Als Lila met Nu in de armen rondhinkte, liet ik Tina even later hetzelfde doen. Maar we speelden los van mekaar, niet samen. Zelfs die plek kozen we zomaar, zonder afspraak. Lila ging daar zitten en ik slenterde een beetje rond en deed of ik ergens anders heen liep. Maar daarna ging ik alsof er niets aan de hand was ook daar naast dat luchtgat zitten, maar aan de andere kant ervan.

Wat ons het meeste aantrok was de koele lucht uit het souterrain, een zuchtje wind dat ons in de lente en de zomer verfriste. En verder hielden we van de tralies met de spinnenwebben, het donker, en het fijne gaas dat rossig van de roest zowel aan mijn als aan Lila's kant omkrulde en daardoor twee evenwijdige openingen vormde waardoor wij steentjes in de duisternis konden laten vallen en naar het ge-

luid konden luisteren als ze de grond raakten. Alles was mooi en angstwekkend toen. Door die openingen kon de duisternis ons ineens onze poppen afpakken, die soms veilig in onze armen lagen, maar die we vaker opzettelijk naast het omgekrulde gaas legden waardoor ze dus waren blootgesteld aan de koude adem van het souterrain en de dreigende geluiden die eruit opklonken, het geritsel, het gekraak en het gekrab.

Nu en Tina waren niet gelukkig. De angsten die wij elke dag doorstonden waren ook hun angsten. Het licht op de stenen, op de flats, op de velden, op de mensen in de huizen en erbuiten vertrouwden we niet. We voelden dat die mensen duistere kanten hadden, onderdrukte gevoelens, die altijd op uitbarsten stonden. En aan die donkere muilen, aan de hollen die zich daarachter openden, onder de flats van de wijk, kenden we alles toe wat ons bij daglicht bang maakte. Zo was don Achille bijvoorbeeld niet alleen in zijn appartement op de bovenste verdieping maar ook daar beneden, als een spin te midden van de spinnen, een rat te midden van de ratten, hij was een vorm die alle mogelijke gedaanten kon aannemen. Ik stelde me voor dat zijn mond openhing en dat er lange, dierlijke slagstanden uitstaken, dat hij een lichaam